

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Utbildningen avser att leda till certifiering som genetisk vägledare (GV) i kliniskt arbete av Svensk förening för medicinsk genetik och genomik (SFMG) och är framtaget i samverkan med Svensk förening för genetiska vägledare (SFGV). Detta dokument anses vara vägledande i anställning och SFMG-certifiering av genetiska vägledare i Sverige.

Genetisk vägledning innebär praktisk tillämpning av kunskap och förståelse för de genetiska, medicinska, och psykologiska aspekter av en genetisk utredning. Det omfattar ett omhändertagande och bemötande som ser till hela patienten i relation sin familj och släkt och den risk som finns för sjukdom i en samhällskontext. Vägledning ges på icke-direktivt sätt och stor hänsyn tas till etiska aspekter med fokus på att stödja autonoma beslut. Det finns inget specifikt utbildningsprogram för detta ändamål i Sverige och i avsaknad av det kan därmed personer med annan relevant utbildning arbeta inom klinisk genetisk verksamhet. Det förutsätter att möjlighet ges till en individuell utbildningsplan som omfattar kurser inom områden som eventuellt saknas i grundutbildningen för att nå certifiering som GV i enlighet med SFMG.

Med biträdande genetisk vägledare avses anställd med grundläggande akademisk utbildning motsvarande >180hp (rekommendation), inom omvårdnadsvetenskapligt eller biomedicinskt område och som har anställning under utbildning till genetisk vägledare, t.ex. sjuksköterska, naturvetare, biomedicinsk analytiker och barnmorska eller inom socialt arbete, psykologi. Därutöver skall den biträdande genetiska vägledaren, inom ramen för den individuella utbildningsplanen genomgått utbildning inom genetisk vägledning minst 15hp.

Med genetisk vägledare avses anställd med en akademisk utbildning motsvarande minst Magisterutbildning (>240hp rekommendation) inom något omvårdnadsvetenskapligt eller biomedicinskt område.

Uppfyller den anställda inte de grundläggande utbildningskraven för biträdande GV kan anställningsformen vara i enlighet med grundprofessionen, t.ex. sjuksköterska eller biomedicinsk analytiker. En individuell utbildningsplan bör upprättas för att nå SFMG-certifierad GV. Utbildningsplanen individanpassas beroende på vilken grundprofession den anställda har, t.ex. kurser i grundläggande genetik, genetisk vägledning och-/eller omvårdnadsvetenskap. Den verksamhetsförlagda utbildningsdelen görs inom kliniskt genetisk verksamhet, i möjligaste mån under handledning av en certifierad genetisk vägledare.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Den certifierade genetiska vägledarens huvudsakliga arbetsuppgifter är att självständigt, i ett multidisciplinärt team, förbereda och genomföra genetiska patientmottagningar i samband med genetiska utredningar. Fokus bör ligga på psykosocialt omhändertagande, med ett personcentrerat förhållningssätt och bibehållen patientsäkerhet. Arbetsuppgifterna för en genetisk vägledare kan variera från klinik till klinik, samt mellan de olika kompetensnivåerna i utbildningsprogrammet för GV.

Utbildningsmål för SFMG-certifierad genetisk vägledare

Fyra distinkta utbildningsmål finns: vägledningskunskap, genetik, etik och lag, samt organisation. Erhållen kunskap bör nås genom teoretiska studier, klinisk tjänstgöring, studiebesök, handledning, reflektion, deltagande i konferenser och andra utbildningsmöten samt deltagande vid mottagningsbesök.

Efter utbildningen skall den genetiske vägledaren:

Vägledningskunskap

- Ha kunskap om människans psykologiska och sociala utveckling.
- Kunna tillämpa olika kommunikations- och beslutsteorier.
- Kunna vägleda människor till att fatta självständiga, välgrundade beslut i samband med genetisk utredning.
- Kunna genomföra samtal kring existentiella frågor som berör genetiska frågeställningar.
- Kunna bemöta och identifiera människor i kris.
- Kunna genomföra uppföljande samtal med personer som fått svåra besked.
- Kunna genomföra familjemöten vid genetisk vägledning.
- Förmedla kunskap i genetisk vägledning till hälso- och sjukvårdspersonal samt till allmänheten.
- Kunna reflektera över och värdera egna reaktioner i vägledningssituationer.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare*Genetik*

- Ha god kunskap om medicinsk genetik och dess tillämpningar inom hälso- och sjukvården, samt konsekvenser för patienten och dess familj.
- Ha god kunskap om nedärvda sjukdomar.
- Ha god kunskap om och vara förtrogen med genetiska databaser relevanta för mottagningsarbete.
- Kunna förstå och förmedla genetiska analysresultat.
- Kunna värdera och visa självständigt tänkande i förhållande till aktuell forskning inom området och kritiskt granska och värdera vetenskaplig information om genetik och genetisk vägledning.

Etik och lag

- Ha kunskap om etiska begrepp och teorier.
- Kunna förstå, värdera och ta hänsyn till etik, individ och familj ur ett genetiskt perspektiv.
- Ha kunskap om och vara förtrogen med gällande lagar, föreskrifter och riktlinjer som berör patienter inom hälso- och sjukvården i relation till genetisk utredning.
- Ha god kunskap om medicinsk-etiska bedömningar och överväganden.

Organisation

- Vara väl orienterad om sjukvårdsarbete och sjukvårdsorganisation.
- Ha kunskap om kvalitets- och förbättringsarbete inom verksamheten.
- Ha kunskap om och förståelse för genetiskt mottagningsarbete.
- Kunna genomföra undervisning på grund- och vidareutbildningsnivå.
- Vara väl orienterad om den genetiska laboratorieverksamheten.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Utbildning

Utbildningen blir till största delen verksamhetsförlagd, med kompletterande kurser, föreläsningar, konferenser och studiebesök. Den skall ge praktisk färdighet och teoretisk kunskap för att man efter certifiering på ett professionellt sätt skall kunna vägleda patienter och deras familjer att kunna fatta egna välgrundade beslut vid svåra genetiska och komplicerade medicinsk-etiska frågor.

Det rekommenderas att utbildningen omfattar totalt minst 240hp, varav minst 15 hp, inriktade specifikt mot genetisk vägledning. Beroende på förkunskaper och arbetslivserfarenhet kan den totala tiden innan examination variera, dock minst 2 års arbetslivserfarenhet inom området klinisk genetik. Minst två år kliniskt arbete genomförs inom ramen för kliniskt genetisk vägledningsverksamhet, i möjligaste mån under handledning av certifierad genetisk vägledare. Denna handledning skall ske kontinuerligt under den kliniska utbildningen och därefter övergå i mentorskap. Närmaste chef lägger upp en individuell utbildningsplan i enlighet med utbildningsdokumentet. Individuell utbildningsplan tillämpas, då förkunskaper i omvårdnad, genetik och genetisk vägledning förväntas variera. Handledning och reflektion skall i möjligaste mån ingå hos psykolog eller person med handledarutbildning. Genomgångna kurser, utbildningsmoment och examinationer skall kunna intygas och dokumenteras i den individuella utbildningsplanen. Studiebesök och praktik som ingår i utbildningen skall även de ingå i dokumentationen. Magisteruppsatsarbete eller motsvarande, likvärdigt med minst 15 högskolepoäng, inom respektive students huvudområde, gärna med inriktning mot genetik och genetisk vägledning. Utbildningen skall ge kunskap för att kunna verka självständigt i enlighet med utbildningsmålen, inom verksamhet med anknytning till klinisk genetik.

Uppfyller den sökande inte utbildningskraven på grund av en äldre vårdutbildning (kortare än 3 års sjuksköterska eller motsvarande vårdutbildning), men den sökande har minst 5 års klinisk erfarenhet som genetisk vägledare inom klinisk genetik verksamhet, kan ansökningen kompletteras med ett intyg från verksamhetschef.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Certifieringsprocessen

Ansökan om certifiering

Efter genomgången utbildning ansöks om examination hos SFMG via föreningens sekreterare.

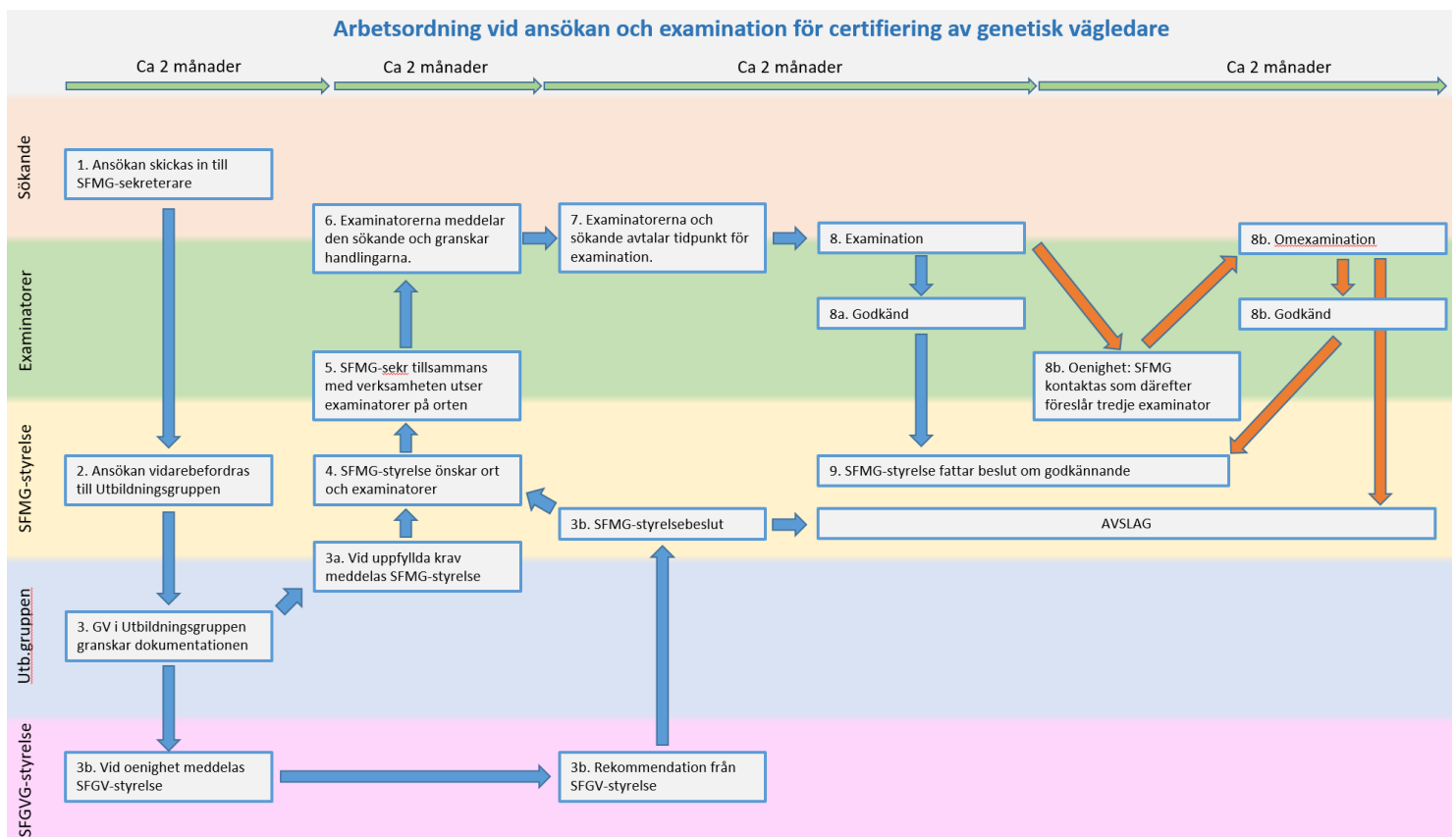
Ansökan skickas med e-post till sekreteraren och styrkande dokumentation skall bifogas.

Styrkande dokumentation avser:

- Signerad och ifylld blankett *Ansökan om certifiering som genetisk vägledare SFMG*
- Signerad och ifylld blankett *Individuell utvecklingsplan GV SFMG*
- Dokumentation enligt instruktion i *Patientlogg bilaga till certifiering som genetisk vägledare*
- Attesterade betyg från högre utbildning och kurser.
- Intyg från kurser där betyg inte utdelas men som den sökande vill åberopa.

Av handlingarna skall det klart framgå att de uppsatta utbildningsmålen som beskrivs i detta dokument uppnåtts.

Ansöknings- och examinationsförfarandet

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Nedan är en beskrivning av arbetsordningen vid certifieringsansökan och examination:

1. Den sökande skickar ansökan till SFMG:s sekreterare via e-post.
2. När ansökan har mottagits av SFMG:s sekreterare vidarebefordras handlingarna till den GV-representant som sitter i styrgruppen för SFMG:s utbildningsgrupp. Denna/denne ansvarar i sin tur för att övriga GV-representanter i utbildningsgruppen får ta del av ansökan.
3. GV-representanterna i utbildningsgruppen granskar inkommen dokumentation och avgör om kraven för certifiering bedöms uppfyllda. Granskningen bör ske inom två månader från det att utbildningsgruppen erhållit ansökan från SFMG:s sekreterare.
 - a) Vid enighet inom gruppen att kraven för certifiering förefaller uppfyllda, kommunicerar GV-representant som sitter i styrgruppen för SFMG:s utbildningsgrupp detta till SFMG:s sekreterare. Man framför även om möjligt rekommendation om vilken ort som kan ansvara för examination i det aktuella fallet.
 - b) Vid oenighet mellan GV-representanterna i utbildningsgruppen, eller om gruppen är enig om att kraven för certifiering inte förefaller vara uppfyllda, skall SFGV:s styrelse omgående kontaktas. Ärendet lyfts vid nästkommande SFGV-styrelsemöte, ansökan granskas och styrelsen sammanställer därefter en skriftlig rekommendation kring huruvida den sökande bör godkännas för examination eller ej.

Rekommendationen skickas, inom två veckor efter SFGV-styrelsemöte, till SFMG:s sekreterare via e-post. Ärendet lyfts vid nästkommande SFMG-styrelsemöte där slutgiltigt beslut kring ansökan fattas. Eftersom det är SFMG som utfärdar GV-certifieringar innehar de också allena mandat att neka den sökande examination. Om kraven för certifiering bedöms uppfyllda fortsätter processen enligt punkt 4. I annat fall meddelar SFMG:s styrelse skyndsamt den sökande, med skriftlig motivering, att ansökan har avslagits.

4. När GV-representanterna meddelat att kraven förefaller uppfyllda och certifieringsprocessen kan gå vidare fattar SFMG-styrelse dels beslut om vilken ort som ska ombedjas genomföra examinationen och dels formulerar eventuellt förslag på två examinatorer på den valda orten.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

5. Examinatorerna utses slutligen i dialog mellan SFMG:s sekreterare, respektive verksamhets berörda chefer samt de presumtiva examinatorerna. SFMG:s sekreterare vidarebefordrar därefter ansökningshandlingarna till examinatorerna.
6. De två utsedda examinatorerna informerar skyndsamt den sökande om att de accepterat uppdraget. Examinatorerna bör granska ansökan och bedöma behovet av eventuella kompletteringar inom en månad efter att ansökningshandlingarna kommit dem tillhanda.
7. När bedömningsunderlaget anses komplett bestäms tidpunkt för examinationen, vilket sker i samråd mellan examinatorerna och den sökande. Examinationen bör ske inom 2 månader efter det att kompletta handlingar inkommit, såvida inga särskilda skäl föreligger.
8. Vid examinationen bedöms huruvida den sökande har fullföljt utbildningsmålen och har tillräckliga kunskaper inom det angivna specialområdet. Med specialområde åsyftas här de underspecialiteter som finns inom det medicinska området Klinisk genetik, exempelvis allmängenetik, onkogenetik och kardiogenetik.

Dokumentet *Bedömningsunderlag för SFMG-certifiering som genetisk vägledare* används som bedömningsmall med avsikt att göra examinationerna så likvärdiga som möjligt.

- a) Om examinatorerna är eniga i sitt utlåtande om att den sökande uppfyllt kraven kan ansökan om certifiering godkännas.
- b) Vid oenighet skall SFMG:s styrelse skyndsamt kontaktas, varpå de föreslår/utser en tredje examinator vilken får avgöra huruvida den sökande skall godkännas eller ej. Den tredje examinatorn kan antingen vara GV eller läkare med kunskap inom specialområdet. Examinatorn kan vara från annan eller samma ort som de ordinarie examinatorerna.

När en tredje examinator utsetts bestäms tidpunkt för omexamination, vilket sker i samråd mellan examinatorn och den sökande. Omexamination bör ske inom 2 månader efter det att examinatorn godkänt uppdraget.

9. När examination har skett skickar examinatorerna signerat bedömningsunderlag till SFMG:s sekreterare, varefter SFMG:s styrelse fattar formellt beslut om certifiering.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Examinatorerna

GV-representanterna i utbildningsgruppen kan, i samband med granskning av ansökan, föreslå examinationsort och examinatoreer för SFMG:s styrelse. Det är emellertid den sistnämnda som, i dialog med berörda chefer på respektive ort, formellt utser dessa. Examinatorerna är två personer, en SFMG-certifierad genetisk vägledare samt en specialistläkare. Båda examinatoreerna skall ha sin huvudsakliga verksamhet inom klinisk genetik samt ha goda kunskaper inom den sökandes specialområde/områden. Med specialområde åsyftas här de underspecialiteter som finns inom det medicinska området Klinisk genetik, exempelvis allmän-genetik, onkogenetik och kardiogenetik.

Examinationen

Examinatoreernas övergripande uppgift är att bedöma huruvida den sökande har fullföljt utbildningsmålen samt har tillräckliga kunskaper inom genetisk vägledning och sitt specialområde. Examinationen består av två delar, dels en granskning av den sökandes handlingar och dels en muntlig examination som sker i intervjuform. Vid den muntliga examinationen, vilken sker vid avtalad tidpunkt, träffas examinatoreerna och examinanden under minst en timmes tid, men högst två timmars tid. Examinationen kan antingen ske vid en fysisk träff, på en av de inblandade överenskommen plats, eller vid ett videobesök via internet.

Examinatoreerna har under samtalet möjlighet att ställa frågor om de inkomna handlingarna, exempelvis den sökandes patientlogg eller genomförda utbildningar. Examinatoreerna ska också, genom dialog och frågor, försäkra sig om att examinanden har tillräcklig kunskap inom de områden som beskrivits tidigare i detta dokument; *vägledningskunskap, genetik, etik och lag* samt *organisation*. Slutligen ska examinanden få tillfälle att reflektera över sin roll som genetisk vägledare och hur den bidrar till ett bättre och säkrare omhändertagande av patienten. Examinanden bör också resonera kring hur hon/han kan fortsätta att utvecklas inom sitt yrke.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Bedömning

Examinatorerna använder dokumentet *Bedömningsunderlag för SFMG-certifiering som genetisk vägledare* som bedömningsmall. Dokumentet utgör ett beslutsstöd men har också till avsikt att göra examinationer så likvärdiga som möjligt. Examinatorerna ska vara eniga i sitt utlåtande för att den sökande ska kunna godkännas. Vid eventuell oenighet utser SFMG:s styrelse en tredje examinator som får avgöra huruvida den sökande skall godkännas eller ej. Vid examinationen utdelas betyget godkänd eller icke godkänd.

När examinatorerna godkänt den sökande skickar de ett ifyllt *Bedömningsunderlag för SFMG-certifiering som genetisk vägledare* till SFMG:s sekreterare. Underlaget ska vara SFMG:s sekreterare tillhanda inom en vecka efter genomförd examination. SFMG:s ordförande utfärdar därefter ett diplom om godkänd utbildning, vilket delas ut i samband med SFMG:s årsmöte, såvida inte särskilda skäl föreligger. Ett skannat och signerat diplom kan på begäran skickas med e-post till den nycertifierade genetiska vägledaren.

Utbildningsprogram för SFMG-certifiering som genetisk vägledare

Justeringsstabell

Datum	Ändring
2017-01-26	SFMGs styrelse har på uppdrag av årsmötet 2017 godkänt detta utbildningsdokument
2021-01-27	Revision godkänd av SFMGs årsmöte.
2022-11-28	Revision godkänd av SFMGs styrelse
2024-01-08	Revision godkänd av SFGV:s årsmöte
2024-01-25	Reviderat Utbildningsdokument antaget av SFMG:s årsmöte.